

Jaarverslag 2016

Protestants godsdienstig vormingsonderwijs op openbare basisscholen

Inhoud

	pag.
1. Woord vooraf	2
2. Onze lespraktijk	3
2.1. Onderzoek lesvoorbereiding en methoden PC GVO docenten	3
2.2. Lesbrief met Pax over vrede	3
2.2. Aansluiten bij de actualiteit	3
2.3. Nieuwe vormen	3
2.4. Aantal lessen PC GVO	4
2.5. Docenten PC GVO	5
3. Professionalisering	7
3.1. Nascholing	7
3.2. Minor en Scholing op Maat	7
3.3. Studiedag	7
3.4. Gesprekkencyclus, POP en jaarplan	8
4. Landelijke ontwikkelingen	9
4.1. Wettelijke bekostiging	9
4.2. Beleidsplan	9
4.3. Lerarenregister	10
4.4. PR en Communicatie	10
4.4. Krimp en samenwerkingsscholen	11
5. Ons netwerk	12
5.1. Adviesraad en plaatselijk verbonden	12
5.2. CIO-O	12
5.3. Partners IKOS, JOP en HGJB	12
5.4. VOS-ABB, CBOO en Verus	13
5.5. Sector GVO/HVO	13
6. Financieel	14
7. Personalía	19
8. Lijst van gebruikte afkortingen	21

1. Woord vooraf

Voor u ligt het jaarverslag van de Stichting Protestants Centrum GVO over het jaar 2016. Samen met de start van 2017 zullen deze jaren herinnerd worden als de jaren waarin Godsdienstig en Humanistisch Vormingsonderwijs (GVO en HVO) structurele bekostiging kreeg.

Wetsvoorstel in Tweede en Eerste Kamer

Zowel in de Tweede als de Eerste Kamer was er een tweederde meerderheid voor behoud van GVO en HVO. Eind december werd het wetsvoorstel in de Tweede Kamer besproken. Op 14 februari 2017 in de Eerste Kamer in een vijf (!) uur durend debat en werd met ruime meerderheid vastgesteld dat GVO en HVO verder kan groeien. Dat de docenten GVO en HVO recht hebben op een passende beloning. Dit betekent een brede politieke en maatschappelijke erkenning voor ons werk.

Uitdaging

Het moedigt ons aan om door te gaan op de ingeslagen weg. We mogen ons verder professionaliseren en gaan voor kwalitatief goed onderwijs. Onze positie in het onderwijsveld kunnen we nu nog meer versterken. Er ligt een mooie uitdaging voor ons en we willen het gestelde vertrouwen graag waar maken. Dat wil niet zeggen dat het altijd eenvoudig is. Als PC GVO zien we een lichte daling in het aantal lessen. Dat valt deels te verklaren door het dalen van het leerlingenaantal op scholen. Deels is het ook het gevolg van de secularisatie. Maar ten diepste willen wij ons niet neerleggen bij deze verklaringen. Er zijn nog veel ouders die geen weet hebben van ons mooie vak godsdienstige vorming. Er zijn nog teveel scholen waar deuren dicht blijven en waar we graag lessen verzorgen. Onze overtuiging is dat verhalen er toe doen. Verhalen leven! De bijbelse verhalen willen we van betekenis laten zijn voor het leven van kinderen. Dit motiveert ons om te blijven werken aan groei.

Tenslotte

In dit jaarverslag vindt u een weergave van onze activiteiten van het afgelopen jaar, die daar invulling aan geven. Reacties op het jaarverslag zijn meer dan welkom! U kunt die richten aan onze managementassistent, Elsbeth Voets. Haar mailadres is e.voets@pcgvo.nl.

Namens het bestuur en het bureau PC GVO wens ik u veel leesplezier!

ds. L.M. Bal
Bestuursvoorzitter

2. Onze lespraktijk

Het werk in de klas, de lessen, vormen de basis en de kern van PC GVO. De docentenraadpleging in het kader van het beleidsplan gaf aanleiding nader onderzoek te doen naar de lesvoorbereiding van docenten. Ook hebben we materiaal ontwikkeld. Hieronder nemen we u verder mee in de ontwikkelingen in 2016 op dit terrein.

2.1. Onderzoek lesvoorbereiding en methoden PC GVO docenten

In schooljaar 2014-2015 zijn er bouwstenen verzameld door docenten voor 'het huis van PC GVO'. Docenten droegen veel materiaal aan met betrekking tot lesvoorbereidingen, lesmateriaal en methodes. In voorjaar 2016 volgde er daarom een onderzoek onder docenten, regiobegeleiders en management met mondelinge en schriftelijke vragen naar wensen en behoeften op dit gebied. Globaal zijn de conclusies dat docenten twee keer meer dan reguliere voorbereidingstijd nodig hebben voor hun lessen. Een derde deel van de docenten maakt zelf lessen, zonder methode. Er is onvoldoende draagvlak voor een nieuwe methode. Er is wel behoefte aan specifiek nieuw materiaal. Aanbevelingen volgden voor een goede basis waarmee ook de voorbereidingstijd korter wordt: presenteer een raamwerk, met heldere visie en afbakening; formuleer concrete (meerjarige) jaarplannen en leerlijnen; maak een canon voor bijbelverhalen, hoofdthema's en feesten; stel een keuze voor uit verhalen en feesten van andere religies en tradities; organiseer een digitale database voor materiaal. Het is de bedoeling om in 2017 na te gaan wat er kan worden gedaan met de aanbevelingen van het onderzoek.

2.2. Lesbrief met PAX over vrede

PAX zet zich, in opdracht van PAX Christi en het Interkerkelijk Vredesberaad, in voor vrede. Van 17 t/m 25 september 2016 organiseerde PAX haar 50e Vredesweek. Het thema was 'Vrede Verbindt'. Voor de Vredesweek ontwikkelde PAX samen met GVO en HVO een lesbrief. PAX leverde actuele informatie over vrede aan. De denominaties GVO en HVO leverden lesinspiratie vanuit hun respectievelijke levensbeschouwelijke invalshoeken. PC GVO droeg in het bijzonder bij aan een werkvorm rond Jesaja 11:6-10. Arda de Boer (Centrum voor Levensbeschouwing) coördineerde de ontwikkeling van de brief.

De lesbrief, waarin de samenwerking resulteerde, is getiteld: 'Vrede maak je samen – Vrede brengt je samen'. Hij is geschikt voor de midden- en bovenbouw van het basisonderwijs. Aan de hand van de lesbrief ontdekken leerlingen, dat mensen zich ondanks verschillen met elkaar kunnen verbinden. Alle GVO- en HVO-docenten hebben de lesbrief ontvangen.

2.3. Aansluiten bij de actualiteit

Om de relevantie van GVO-onderwijs zichtbaar te maken, is aansluiting bij de actualiteit belangrijk. PC GVO droeg daarom bij aan de lesbrief voor de PAX Vredesweek. Daarnaast ontwikkelde het Centrum voor Levensbeschouwing zoals elk jaar een Kinderboekenweekkatern voor PC GVO. Dit leskatern sloot aan bij het thema van de Kinderboekenweek 2016: 'Voor altijd jong' (over de band tussen grootouders en hun kleinkinderen). Het katern heet: 'Zoals opa, zoals oma' en draait om Robin. Robins vader meent dat God niet bestaat, maar opa twijfelt en zoekt met Robin naar antwoorden. Centraal in de lessen staan de verhalen van Obed en Simeon, de profetie van Zacharia, de geslachtsregisters van de aartsvaders, het lied 'Waarom staan die stenen daar?' en een tekst uit Spreuken en uit het boek Jezus Sirach. In september 2016 was er nascholing om geïnteresseerden voor te bereiden op het gebruik van het katern.

2.4 Nieuwe vormen

Duidelijk werd dat de pilots die een vol jaar draaiden bij de scholen van de Stichting Aves en de Stichting Op Kop zo positief zijn ontvangen dat beide stichtingen het onderwijs op meer basisscholen binnen hun koepel willen realiseren.

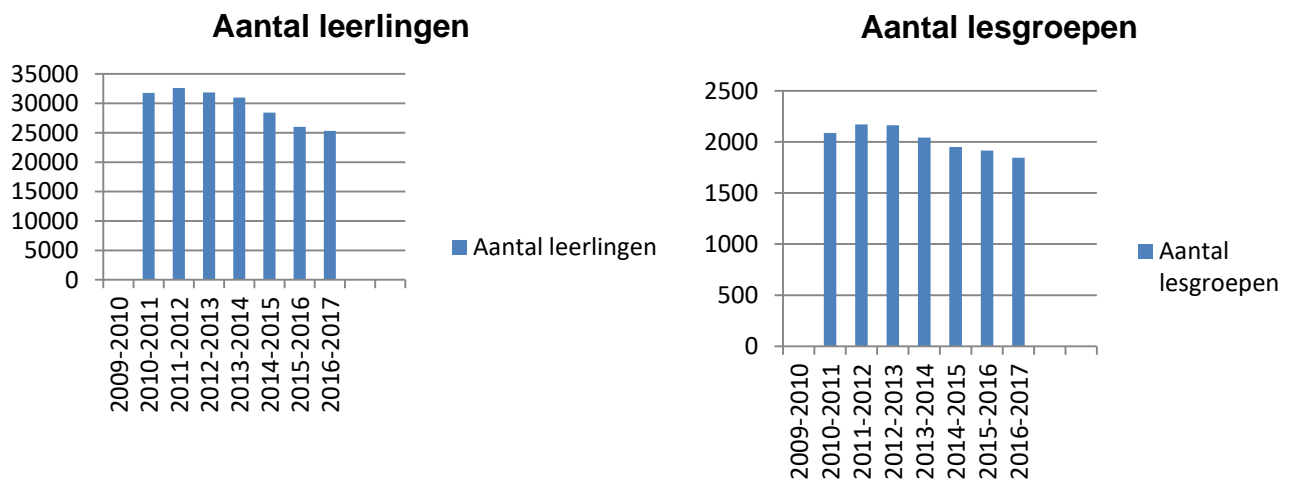
Binnen de sector GVO en HVO willen we zoeken naar nieuwe mogelijkheden om aan te sluiten bij ontwikkelingen op het terrein van levensbeschouwing van openbare scholen. Hiervoor was op sectorniveau een project 'nieuwe vormen' ingericht. Gedurende 2016 zijn de werkzaamheden aan dit project vooralsnog stil gelegd vanwege de onzekerheid wat betreft de financiën van de sector (zie voor meer info hierna onder het kopje 'wettelijke bekostiging').

2.5. Aantal lessen PC GVO

Evenals in het voorgaande schooljaar hebben regiobegeleiders, docenten en bureaumedewerkers alle zeilen bij moeten zetten om de aanvragen voor lessen PC GVO te handhaven op het niveau van 2015-2016. Vaak moest in een gesprek de meerwaarde uitgelegd worden van het GVO en HVO en moest menig schooldirecteur over de streep getrokken worden om een (brede) inventarisatie te doen. Er waren echter wel degelijk lichtpuntjes: met name in de uithoeken van het land, in Groningen, Friesland en Zeeland is het gelukt op een aantal 'nieuwe scholen' binnen te komen en soms meldden deze zich zelfs spontaan!

Niettemin sloten we de aanvraagperiode op 31 december af met een terugloop van 83 lessen per week en eindigden we dit jaar op een totaal van 1844 toegekende lessen.

In totaal ontvingen ruim 25.000 kinderen PC GVO lessen in 2016.

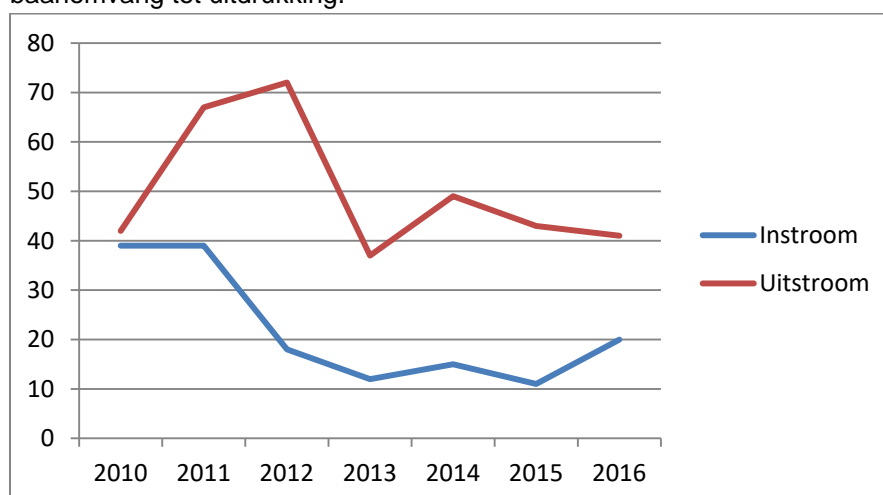

2.5. Docenten PC GVO

Per 31 december 2015 waren er 250 docenten bij ons in dienst. De meeste docenten GVO zijn tussen de 40 en 65 jaar.

leeftijdsofbouw						
2009-2010	<u>< 45</u>	<u>40 - 55</u>	<u>55 - 65</u>	<u>> 65</u>	<u>onbekend</u>	<u>totaal</u>
	93	149	128	20	26	416
2010-2011	<u>< 45</u>	<u>40 - 55</u>	<u>55 - 65</u>	<u>> 65</u>	<u>onbekend</u>	<u>totaal</u>
	85	157	144	20	23	429
2011-2012	<u>< 40</u>	<u>40 - 55</u>	<u>55 - 65</u>	<u>> 65</u>	<u>onbekend</u>	<u>totaal</u>
	51	204	135	17	9	416
2012-2013	<u>< 40</u>	<u>40 - 55</u>	<u>55 - 65</u>	<u>> 65</u>	<u>onbekend</u>	<u>totaal</u>
per 31-12-2012	48	158	130	19	8	363
2013-2014	<u>< 40</u>	<u>40 - 55</u>	<u>55 - 65</u>	<u>> 65</u>	<u>onbekend</u>	<u>totaal</u>
per 31-12-2013	48	155	118	13	4	338
2014-2015	<u>< 40</u>	<u>40 - 55</u>	<u>55 - 65</u>	<u>> 65</u>	<u>onbekend</u>	<u>totaal</u>
per 31-12-2014	47	137	104	13	3	304
2015-2016	<u>< 40</u>	<u>40 - 55</u>	<u>55 - 65</u>	<u>> 65</u>	<u>onbekend</u>	<u>totaal</u>
per 31-12-2015	36	124	97	7	4	268
2016-2017	<u>< 40</u>	<u>40 - 55</u>	<u>55 - 65</u>	<u>> 65</u>	<u>onbekend</u>	<u>totaal</u>
per 31-12-2016	40	104	95	8	4	251

Door de hogere leeftijd van een behoorlijk aantal docenten zal de uitstroom jaarlijks relatief hoog zijn. Tegenover de uitstroom staat een relatief lage instroom. Dat betekent dat de vacatures die er zijn voor een groot deel door 'zittend' personeel wordt ingevuld. Hier komt het streven naar een grotere baanomvang tot uitdrukking.

Het aantal medewerkers dat niet in dienst is van PC GVO neemt in de loop van de tijd af. Dat heeft te maken met het aannamebeleid, dat gericht is op het aannemen van docenten met onderwijsbevoegdheid.

	Predikanten	Pastoraal werkers	Vrijwilligers/ZZP-ers
2009-2010	44	4	11
2010-2011	40	5	11
2011-2012	36	4	11
2012-2013	33	3	8
2013-2014	22	2	10
2014-2015	19	2	8
2015-2016	15	2	7
2016-2017	9	1	3

Ook dit jaar is de gemiddelde betrekkingsomvang van docenten weer vergroot en komt nu uit op 7,94 lessen per week (voorgaande jaren was dat 7,4 / 6,9 / 6 en 5,5). In onderstaand schema is de omvang van de betrekkingen verder uitgewerkt.

Aantal lessen	Aantal docenten	Totaal aantal lessen
0	18*	0
< 6	108	324
6-10	57	449
11-15	39	490
16-20	17	305
>20	11	258
Vervangingslessen en vacatures		18
totaal	251	1844

* docenten met 0 lessen; kan verschillende oorzaken hebben:

1. docent heeft NOG geen toegekende lessen;
2. docent geeft tijdelijk geen les;
3. docent is kortgeleden gestopt/uit dienst gegaan.

3. Professionalisering

Kwaliteit van de lessen, kwaliteit van de docenten, staan hoog in ons vaandel. Ieder jaar proberen we hieraan weer nieuwe impulsen te geven door middel van een nascholingsaanbod dat aansluit bij de lespraktijk. Maar er gebeurt meer! Daarover leest u in de volgende paragrafen.

3.1. Nascholing

Het cursusaanbod 2015-2016 werd goed gewaardeerd. Zie voor een inhoudelijke terugblik het jaarverslag 2015.

Bij de samenstelling van het cursusaanbod 2016-2017 speelden voor het eerst ontwikkelpunten, die regiobegeleiders afleidde uit POP's van docenten een belangrijke rol (een POP is een Persoonlijk Ontwikkelingsplan). In 2017-2018 zal meer balans worden gezocht tussen aandacht voor waargenomen ontwikkelpunten enerzijds; en aandacht voor kerncompetenties anderzijds.

PC GVO bracht extra verdieping aan in het cursusaanbod. De gemiddelde duur van een cursus steeg naar 6,7 uur. Er waren drie verdiepingscursussen. Verder is in de cursusplanning meer rekening met het continuo-rooster gehouden en verbeterde de evaluatie van het cursusaanbod door de scoremogelijkheden te verfijnen.

De OR stemde niet in met het 'Beleidsvoorstel zelfsturende intervisie'. Wel ontvingen intervisoren en deelnemers een handreiking voor methodische intervisie. PC GVO neemt in 2018 voornoemd beleidsvoorstel opnieuw in overweging.

Een klankbordgroep startte de ontwikkeling van een Handreiking docentschap. Deze bevat onder andere een visie op de vakexpertise.

3.2. Minor en Scholing op Maat

Aan de Driestar en aan Stenden behaalden 7 respectievelijk 8 cursisten hun minorcertificaat. De Driestar maakte bekend, dat zij de minor met ingang van 2017-2018 niet meer aanbiedt. PC GVO startte daarom de ontwikkeling van een in-service opleiding. Deze start met ingang van 2018-2019. In overgangsjaar 2017-2018 biedt alleen Stenden de minor aan. Om cursisten uit alle PC GVO-geledingen tegemoet te komen, zal Stenden samenwerken met Driestardocenten en eventueel een tweede opleidingslocatie realiseren.

21 cursisten behaalden hun certificaat voor de Scholing op Maat (SoM). SoM was ontwikkeld voor docenten, die vóór 2009 zonder lesbevoegdheid GVO gingen geven. Zij hoefden geen lesbevoegdheid meer te behalen, maar kregen met SoM een kans hiaten in kennis en vaardigheden op te vullen. Cursisten woonden 20 bijeenkomsten bij, maakten thuisopdrachten, legden een portfolio aan en voerden een eindgesprek. SoM is geëvalueerd onder deelnemers. De uitkomsten daarvan worden nog geanalyseerd.

3.3. Studiedag PC GVO

Op 27 mei 2016 vond de studiedag PC GVO plaats in Amersfoort. Het thema was 'ZIN in verhalen! De narratieve methode'. Maaïke Rosen Jacobson, voorzitter van IKOS landelijk, blikte terug op 70 jaar IKOS. Erik Renkema (Windesheim) verzorgde een lezing over het dagthema. Hij deed een suggestie voor doelen, die een docent kan stellen bij het vertellen van Bijbelverhalen in het (PC GVO-)onderwijs. Verwerven (van kennis), verbinden (van de leefwereld van het kind met het verhaal) en verbeelden (in religieuze zin) waren steekwoorden. Na het plenaire deel konden deelnemers kiezen uit zeven

workshops. Er waren een hermeneutische workshop, een workshop rondom verteltechnieken, een workshop over stem en expressie en enkele workshops rond de link tussen verhalen en diverse kunstuitingen (muziek, beeldende kunst). Dagvoorzitter Kees van der Zwaard verzorgde de terugblik.

3.4. Gesprekkencyclus, POP en Jaarplan

Na een wat onwennige start in 2015 zijn we in 2016 verder gaan werken met POP's en Jaarplannen. De eerste POP-doelen werden geëvalueerd en afgerond en er werden nieuwe doelen gesteld en besproken. Het werken met een Jaarplan raakt meer ingeburgerd. Waar de één nog zoekt naar een niet al te tijdrovende manier om het in te vullen, heeft de ander ervaren hoeveel tijd het kan schelen wanneer het plan eenmaal voor een periode klaar ligt. De werkgroep Bekwaamheidsdossier, die de gesprekkencyclus en bijgaande formats als POP en Jaarplan heeft ontworpen, blijft kritisch kijken naar de werkbaarheid van deze formats in de praktijk.

Er is een cursus geweest over het maken van lesdoelen en regiobegeleiders hebben individueel en/of in groepsverband begeleiding aangeboden.

Sommige regiobegeleiders hebben in 2016 een start gemaakt met het voeren van functioneringsgesprekken, anderen doen dat in 2017. Elke regio is verschillend en elke regiobegeleider heeft weer een iets andere tijdsplanning. De basis, de gesprekkencyclus zoals die aan iedereen is gecommuniceerd, is echter wel gelijk.

4. Landelijke ontwikkelingen

PC GVO ziet zichzelf als een onderwijsorganisatie met kerkelijke wortels. De ontwikkelingen in het onderwijs zijn voor PC GVO daarom erg relevant en worden op de voet gevolgd. Hieronder lichten we de belangrijkste ontwikkelingen in 2016 voor ons werk nader toe.

4.1. Beleidsplan

De uitvoering van de beleidskaarten van het beleidsplan is gaande. Mooie mijlpalen zijn behaald zoals het lanceren van een nieuwe website, het onderzoek naar de lesvoorbereiding en methoden. In augustus is op basis van de afgeronde beleidskaarten en de ontwikkelingen de prioritering van de beleidskaarten hernieuwd. Het bestuur heeft besloten met name in te zetten op de pijlers: ontwikkelingen in de sector, kwaliteit, PR & communicatie en groei. Daarbij is besloten om de start van een nieuwe beleidscyclus uit te stellen tot na de besluitvorming over wettelijke bekostiging.

4.2. Wettelijke bekostiging

In 2016 bleek dat het plafond van de subsidie voor GVO en HVO bereikt was. Het was niet mogelijk de salarisverhoging van 3,8% uit te betalen aan de docenten zonder dat dit consequenties voor de werkgelegenheid zou hebben. Alle docenten zijn geraadpleegd om na te gaan of uitstel van deze verhoging een haalbare optie zou zijn. Meer dan 90% van de docenten GVO en HVO stemde hiermee in! Daarmee was de continuïteit van de lessen en de deskundigheidsbevordering voor schooljaar 2016-2017 veilig gesteld.

Dit alles maakte duidelijk dat een besluit over de wettelijke bekostiging heel gewenst en noodzakelijk was. Nu de positieve besluitvorming daarover begin 2017 een feit is, is er een basis voor een hernieuwde bezinning op de toekomst van GVO en HVO, kortom voor een sector 2.0.

4.3. Lerarenregister

Vanaf augustus 2018 moeten alle docenten in het onderwijs zich registreren in het lerarenregister. Dit geldt ook voor docenten GVO en HVO. Vanuit het Dienstencentrum GVO en HVO is daarover overleg met het ministerie van OCW en de Onderwijscoöperatie, die zich bezig houdt met de invoering van het lerarenregister.

Dat leidde ertoe dat in 2015 een pilot is gestart waarin enkele docenten GVO en HVO zich registreerden, om te onderzoeken hoe dat gaat en tegen welke onduidelijkheden zij daarbij aan zouden lopen.

Er liggen met name vragen op het terrein van de inschrijvingseis van 0,2 fte baanomvang (deze eis is voor de vrijwillige registratie inmiddels vervallen), de verhouding tussen de eigen nascholing en de nascholing die nodig is voor het register, en de registratie van niet-bevoegde, maar wel bekwame docenten.

Omdat er in 2016 nog onzekerheid bestond over het al dan niet doorgaan van het lerarenregister en ook de wettelijke bekostiging van GVO en HVO nog niet geregeld was, hebben we van de Onderwijscoöperatie tot op heden nog geen uitsluitsel ontvangen. Nu begin 2017 de wetsvoorstellen voor beide aangelegenheden door de Eerste Kamer zijn aangenomen (weliswaar met een jaar uitstel voor de invoering van het lerarenregister), is de verwachting dat er op dit punt in de komende periode meer helderheid zal komen.

4.4. PR en Communicatie

Om de naamsbekendheid van PC GVO te vergroten is dit jaar ingezet op vernieuwing van de huisstijl door aanpassing van de kleuren in ons logo en de website. 'Verhalen leven' is een centraal thema van ons onderwijs en dat willen we in al onze uitingen laten zien en laten beleven. De nieuwe website is in juni 2016 gelanceerd. Met onze website willen we aan ouders en scholen een kijkje geven in onze lessen. Ook zetten we social media in om ons bereik en netwerk te vergroten. Daarnaast hebben we een folder ontwikkeld voor ouders om hen te informeren en te enthousiasmeren over onze lespraktijk. In 2017 zal de communicatiestrategie verder worden uitgewerkt om onze doelgroep op een effectieve manier te benaderen.

Met de sector hebben we een magazine 'Kompass voor het leven' ontwikkeld. In dit magazine zijn mooie lespraktijken te lezen van de verschillende denominaties. Scholen hebben op deze manier kennis kunnen maken met de diversiteit aan vorming als aanvulling op het curriculum van de school.

4.5. Krimp en samenwerkingsscholen

In 2016 stond ook de behandeling van de Wet vereenvoudiging samenwerkingsscholen op de agenda van de politiek. Eind december is deze wet aangenomen door de Tweede Kamer. Daarbij is een door Loes Ypma ingediend amendement aangenomen dat het mogelijk maakt dat GVO en HVO op samenwerkingsscholen worden verzorgd, ook als deze samenwerkingsscholen formeel geen openbare school zijn.

Dis is voor de sector GVO en HVO van belang nu door de krimp in het onderwijs steeds vaker een openbare school en een bijzondere school fuseren, vooral in kleine plaatsen, en dan formeel verder gaan als vorm van bijzonder onderwijs. GVO en HVO kon wettelijk alleen worden verzorgd in het openbaar basisonderwijs.

Met name in het noorden worden de regiobegeleiders bepaald bij het hoge tempo waarin de krimp zich voltrekt door fusies en sluitingen van scholen.

5. Ons netwerk

PC GVO is gezegend met een groot aantal betrokkenen bij het werk waar wij voor staan. Daar zijn wij dankbaar voor. Velen dragen ons werk een warm hart toe en dragen hieraan hun eigen steentje bij. Deze steun was in 2016 sterk aanwezig bij de lobby van het wetsvoorstel structurele bekostiging. Er zijn vele brieven vanuit ons netwerk verzonden naar Tweede en Eerste Kamer om het belang van GVO en HVO te onderstrepen. Deze steun vanuit het netwerk sterkt en versterkt ons.

5.1. Adviesraad en plaatselijk verbonden

De Adviesraad is samengesteld uit vertegenwoordigers van plaatselijke werkgroepen en vertegenwoordigers van kerken en geloofsgemeenschappen. Deze raad komt eenmaal per jaar landelijk bij elkaar om het bestuur gevraagd en ongevraagd advies te geven over het landelijk beleid. Mevrouw M.E. Rosen Jacobson-van Dam is in de landelijke vergadering van de adviesraad verkozen tot voorzitter.

Eind 2015 heeft ds. K.G.W. Roffel het onderzoeksrapport 'Plaatselijk verbonden' afgerond en gepresenteerd. Het bestuur heeft in 2016 naar aanleiding van dit rapport gesproken met verschillende betrokkenen. Vanuit deze gesprekken kwam naar voren dat we de plaatselijke betrokkenheid waar die is willen koesteren. Het is goed dat het werk van de docent op plaatselijk niveau wordt gedragen en een bedding heeft in de kerkelijke structuur. Daar willen we zuinig op zijn. Waar mensen vanuit de plaatselijke kerkelijke gemeenschap betrokken zijn, is het goed met elkaar op plaatselijk niveau een vorm te zoeken om inhoud te geven aan deze verbondenheid. Vele docenten werken op meer plaatsen in een regio en hebben met meer plaatselijke werkgroepen te maken. Plaatselijk kan de invulling van de verbondenheid dus verschillen. We willen in de nabije toekomst meer invulling geven aan deze verbondenheid door regionale inspiratiedagen te introduceren. Het blijkt dat de samenwerking tussen regiobegeleider en plaatselijke werkgroep goed werkt als wederzijds elkaars unieke positie erkend en gerespecteerd wordt. Daarnaast is PC GVO in de eerste plaats een onderwijsorganisatie, met kerkelijke wortels. De identiteit en inhoud van het onderwijs zijn gerelateerd aan het wezen van kerkgenootschappen, vertegenwoordigd in het CIO-O. Bezinning op het versterken van het plaatselijk draagvlak is nog gaande en er wordt nagedacht over een andere structuur van de adviesraad.

5.2. CIO-O

De commissie Onderwijs van het Interkerkelijk Contact in Overheidszaken treedt op als zendende instantie voor de protestantse kerken / geloofsgenootschappen. Het CIO-O is samengesteld uit leden vanuit de breedte van het hele protestantse veld. Ook RK en Oudkatholieken maken deel uit van het CIO-O. De leden van het CIO-O zijn zich bewust van hun inhoudelijke verschillen, maar staan gezamenlijk achter het feit dat het goed is dat op openbare basisscholen kinderen op een respectvolle wijze kennis maken met godsdiensten in het algemeen en het (protestants) christelijk gedachtegoed in het bijzonder. Het CIO-O is nauw betrokken op het werk van PC GVO.

5.3. Partners IKOS, JOP en HGJB

In 2016 vierde IKOS het 70-jarig bestaan. Op de jaarlijkse studiedag van PC GVO in mei werd een boeiende jubileumbundel gepresenteerd met terugblik, toekomstvisie en veel praktijkverhalen. Voorts is door het IKOS-bestuur een notitie geschreven over de toekomst. Daarover wordt in 2017 het

gesprek met PC GVO gevoerd.

Ook in 2016 is met IKOS gesproken over de vormgeving van het nascholingsaanbod.

De relatie met JOP en HGJB stond onder meer vanwege een reorganisatie van de Dienstenorganisatie van de Protestantse Kerk dit jaar op een wat lager pitje. Wel is wederom succesvol samengewerkt met JOP binnen het project Sirkelslag School, waarbij ook Verus, Kwintessens en de Evangelische Omroep betrokken waren.

5.4. VOS/ABB, CBOO, VOO en Verus

Met VOS/ABB, CBOO en VOO heeft het Dienstencentrum in 2012 een samenwerkingsconvenant gesloten. Regelmatig vindt in dit kader overleg plaats. Het convenant is in 2016 gezamenlijk tegen het licht gehouden met als resultaat dat de samenwerking ongewijzigd wordt voortgezet.

De drie organisaties steunen het werk van GVO en HVO in de lobby voor structurele financiering. Dat geldt ook voor Verus, waarmee de voorzitter van PC GVO contact onderhoudt.

5.5. Centrum voor Levensbeschouwing

Eind 2015 is de dienstverlening van het Centrum voor Levensbeschouwing (CVL) aan PC GVO vastgelegd in een dienstverleningsovereenkomst. In de afgelopen jaren is de rol van het CvL steeds meer verschoven van het inhoudelijk organiseren naar het faciliteren van de nascholing. Aan het eind van de looptijd van deze overeenkomst zijn we tot de conclusie gekomen dat we over en weer content zijn met deze wijze van werken. Daarom is eind 2016 deze overeenkomst weer voor een jaar verlengd.

5.6. Sector GVO/HVO

In het jaarverslag zijn al veel zaken die speelden op sectorniveau de revue gepasseerd. Binnen het kader van het Dienstencentrum GVO en HVO vond de docentenraadpleging over het salaris van docenten plaats, werd een gezamenlijke lesbrief over vrede ontwikkeld, verscheen de glossy 'Een kompas voor het leven', was en is een gezamenlijke werkgroep inventarisatie 2.0 werkzaam. Last but not least vonden alle lobby-activiteiten richting de kamerleden, politieke partijen en andere gelieerde organisaties plaats vanuit de sector en werd de strategie daarvoor in gezamenlijkheid afgestemd. 2016 was een cruciaal jaar waarin het - ondanks alle optimisme - spannend was of de subsidie zou kunnen worden omgezet in een definitieve bekostiging. Dat maakte ook dat in afwachting daarvan op een aantal dossiers een pas op de plaats is gemaakt. Grotere beleidsthema's als de ontwikkeling van nieuwe vormen, de groei en bloei van de sector en een gezamenlijke visie op het docentschap zijn daarom doorgeschoven. De verwachting is dat na de positieve uitkomsten deze onderwerpen in 2017 weer verder meer aandacht zullen krijgen. Daarnaast zal in 2017 de uitwerking van de Algemene Maatregel van Bestuur waarmee de vertaling plaatsvindt naar de praktijk van het werk de nodige aandacht vergen.

Om inzicht te geven in de verdeling van het totaal aan aangevraagde lessen van alle denominaties is onderstaande tabel opgenomen.

	percentage aanvragen van totaal (op dit moment)	huidig percentage aanvragen t.o.v. <u>totaal</u> aanvr ^g minus afwijzing <u>vorig</u> <u>schooljaar</u>	=	
HVO	52,66%	102,37%	=	2,37%
GVO	40,71%	95,90%	=	-4,10%
RK	2,09%	91,18%	=	-8,82%
ISL	4,31%	103,30%	=	3,30%
HIN	0,24%	142,86%	=	42,86%
Gehele Sector	100,00%	99,50%	=	-0,50%

6. Financieel verslag

Balans per 31-12-2016

Stichting PC GVO

ACTIVA	2016	2015
Vlottende activa		
<u>Vorderingen</u>		
Overige vorderingen	€ 11.937,09	€ 30.542,98
<u>Liquide middelen</u>		
ABN AMRO 52.29.08.519	€ 408,01	€ 270,18
NL88ABNA0522910262 Spaarrekening	€ 52.450,00	€ 60.000,00
	€ 52.858,01	€ 60.270,18
	€ 64.795,10	€ 90.813,16

Balans per 31-12-2016

Stichting PC GVO

PASSIVA	2016	2015
Overige Reserves		
Steunfonds	€ 3.587,50	€ 3.587,50
	€ 3.587,50	€ 3.587,50
Nog te betalen bedragen		
Crediteuren / betalingen onderweg	€ 56.850,32	€ 87.225,66
Nog te betalen kosten	€ 4.357,28	€ -
	€ 61.207,60	€ 87.225,66
	€ 64.795,10	€ 90.813,16

Toelichting op de balans per 31 december 2016

Activa

Overige vorderingen

Dit betreft de verrekening van de verleende diensten met de Dienstenorganisatie van de Protestantse Kerk.

Liquide middelen

Dit betreft de saldi op de ABN AMRO betaal- en spaarrekening per 31-12-2016.

Passiva

Overige reserves

Het steunfonds is indertijd gevormd uit giften ten behoeve van kosten die niet bij de overheid in rekening gebracht kunnen worden. Incidentele giften worden hierop geboekt.

Nog te betalen bedragen

Nog te betalen kosten betreft de afrekening van kosten met het Dienstencentrum GVO/HVO.

Staat van baten en lasten 2016

Stichting PC GVO

	2016			2015	
	Budget	Realisatie	%	Realisatie	%
Opbrengsten					
<u>Opbrengsten</u>					
Vergoedingen vanuit DC	-4.463.373	-4.424.778	100%	-4.263.366	100%
	-4.463.373	-4.424.778		-4.263.366	
Kosten					
<u>Overhead</u>					
Vacatiegeld bestuur	5.400	8.160	0,2%	8.460	0,2%
Vergaderruimtes en catering (bestuur)	900	4.524	0,1%	965	0,0%
Reiskosten bestuur	1.200	1.579	0,0%	1.251	0,0%
Coordinator	48.000	33.983	0,8%	51.360	1,2%
Secretariaat / adm. ondersteuning	49.600	33.693	0,8%	37.933	0,9%
Reis- en verblijfkosten coordinator + secretariaat	1.000	2.733	0,1%	1.152	0,0%
Huisvesting	14.000	14.447	0,3%	15.370	0,4%
Kantoorbenodigdheden	500	3.065	0,1%	1.050	0,0%
Representatie	500	1.335	0,0%	616	0,0%
Communicatie (folders, posters)	10.500	9.286	0,2%	6.666	0,2%
Communicatie (porti)	2.000	1.210	0,0%	1.735	0,0%
Communicatie (website)	3.000	3.623	0,1%	2.569	0,1%
Financiële administratie	10.000	7.938	0,2%	11.110	0,3%
subtotaal	146.600	125.575	2,8%	140.238	3,3%
<u>Lerarenbegeleiding</u>					
Personeelskosten RB's	378.306	418.871	9,5%	400.553	9,4%
Projectkosten	63.000	39.006	0,9%	58.071	1,4%
Begeleidingskosten bestuur en bureau	121.250	132.742	3,0%	109.232	2,6%
Reiskosten RB's	18.000	11.264	0,3%	12.091	0,3%
Werkplekondersteuning RB's	5.744	7.314	0,2%	-	0,0%
Bijcholingskosten RB's	11.497	7.742	0,2%	10.913	0,3%
Zaalhuur overleg met docenten	4.500	618	0,0%	5.893	0,1%
subtotaal	602.298	617.557	14,0%	596.752	14,0%
<u>Scholingskosten</u>					
Cursuskosten	163.875	157.189	3,6%	169.506	4,0%
Reiskosten docenten tbv cursussen	26.314	12.523	0,3%	17.541	0,4%
subtotaal	190.189	169.711	3,8%	187.047	4,4%
<u>Beloning leraren</u>					
Beloning leraren via kerkelijke instelling, freelance	79.178	79.178	1,8%	81.905	1,9%
Beloning leraren via Van Spaendonck	3.299.260	3.299.260	74,6%	3.136.250	73,6%
subtotaal	3.378.438	3.378.438	76,4%	3.218.155	75,5%
<u>Reiskosten docenten</u>					
Reiskosten docenten (woon-werk en tussen scholen)	111.847	111.847	2,5%	97.886	2,3%
<u>Medezeggenschap</u>					
Medezeggenschap	34.000	21.649	0,5%	23.287	0,5%
	4.463.373	4.424.778	100%	4.263.366	100%
Resultaat na belastingen	-	-		-	

Toelichting op de staat van baten en lasten

Kosten

Bureaunkosten

Vacatiegelden, vergader- en reiskosten bestuur

In de staat van baten en lasten zijn de door het bestuur gemaakte onkosten zo veel als mogelijk onderscheiden geboekt voor wat betreft de gemaakte bestuurskosten en de door bestuurders gemaakte kosten in het kader van de regiobegeleiding. De laatsten worden verantwoord onder begeleidingskosten bestuur en bureau.

De post 'Vergaderruimtes en catering (bestuur)' moet gelezen worden in samenhang met de post 'Zaalhuur overleg met docenten'. Omdat het niet mogelijk is de jaarlijkse factuur voor het gebruik van de vergaderruimtes binnen het Dienstencentrum van de Protestantse Kerk (€ 4.410) te specificeren, wordt deze op één van beide posten geboekt, hoewel het beide posten betreft. Gezamenlijk was het budget voor 2016 € 5.400, de realisatie € 5.142.

Personele inzet coördinatie en secretariaat

Deze kosten betreffen de uren die door de medewerkers ten behoeve van deze werkzaamheden zijn geschreven. De overige tijd wordt verantwoord onder landelijke ondersteuning leraren.

Financiële administratie

Dit betreft de werkzaamheden inzake de boekhouding.

Lerarenbegeleiding

Regiobegeleiding

De hogere kosten voor regiobegeleiders ten opzichte van 2015 komen voort uit reguliere salarisverhogingen. De grotere afwijking van de realisatie 2016 ten opzichte van de begroting 2016 wordt veroorzaakt door de begrotingssystematiek van het Dienstencentrum. De formatie was conform begroting

Landelijke ondersteuning leraren

De kosten voor landelijke ondersteuning worden gefinancierd uit de middelen die beschikbaar zijn voor regiobegeleiding. Dit conform het bestuursbesluit minder formatie regiobegeleiders in te zetten, zodat het mogelijk is aan de regiobegeleiders en docenten landelijke ondersteuning te bieden. De daling in 2015 werd veroorzaakt door de herschikking van taken vanwege langdurige ziekte. De kosten in 2016 komen overeen met die in 2014.

Projecten

Ook de kosten voor projecten worden gefinancierd uit de middelen die beschikbaar zijn voor regiobegeleiding. De projecten richten zich op het ontwikkelen van beleid ten behoeve van een adequate (regionale) ondersteuning van de docenten. In 2015 betreffen de kosten de vernieuwing van de externe communicatie (nieuwe huisstijl, een nieuwe folder voor ouders en een nieuwe website), de activiteiten van de klankbordgroep handreiking docentschap, het onderzoek naar lesvoorbereiding door docenten PCGVO, de ontwikkeling van een toekomstige eigen opleiding voor docenten PCGVO en de deelname aan Sirkelslag School.

Scholingskosten

Dit betreft de kosten van het nascholingsprogramma van PCGVO, uitgevoerd door het Centrum voor Levensbeschouwing, de studiedag en de reiskosten van de docenten.

Beloning leraren en reiskosten leraren

Dit betreft voornamelijk de lasten die door het administratiekantoor Van Spaendonck, via het Dienstencentrum GVO/HVO, rechtstreeks worden uitbetaald aan de docenten. Deze kosten zijn alleen op sectorniveau begroot en worden door het Dienstencentrum in de begroting niet verbijzonderd naar de denominaties. Voor het inzicht in de omvang en kosten van de docentenformatie voor PCGVO zijn

deze wel opgenomen in de jaarrekening PCGVO. Voor het vergelijk is het budget opgenomen conform realisatie.

De stijging van de kosten komt voort uit reguliere salarisverhogingen. De betalingen via kerkelijke instellingen worden wel door PC GVO zelf uitgevoerd. Deze zijn ook dit jaar licht gedaald in overeenstemming met het aannamebeleid, dat gericht is op het aannemen van docenten met een onderwijsbevoegdheid.

Reiskosten docenten

Dit betreft de reiskosten betaald via van Spaendonck.

Medezeggenschap

De kosten medezeggenschap betreffen de overleg- en bureaunkosten (€ 3.975) en de door van Spaendonck uitbetaalde loon- en reiskosten voor de OR leden (€17.674).

7. Personalia

Bestuur Protestants Centrum GVO

ds. L.M. Bal (voorzitter), op voordracht van de kleine synode van de Protestantse Kerk in Nederland;
dhr. W. Büdgen (secretaris), namens de orthodoxe kerken;
drs. E. van de Werfhorst, op voordracht van de Hervormd-Gereformeerde Jeugdbond;
drs. E.J. Hendriks (penningmeester), namens de vrijzinnige kerken;
drs. H. Pol, op voordracht van de Stichting Interkerkelijk Overleg Schoolzaken

Bureau

Barbara Bas-Douw, medewerker scholing
Gerrie Bel-de Boer, docentenregistratie
Peter den Breejen, financiële administratie
Erna de Goede, beleidsmedewerker
Henk Hogendoorn, financiën
Wouter Knoester, coördinator
Elsbeth Voets-van den Hazel, managementondersteuning
Stéphanie Héman, administratieve ondersteuning

Regiobegeleiders

Regio noord: Greetje Geluk-Westerman
Jetty Nouta-Swart
Lara Schout-Douwes

Regio midden: Nelleke ten Napel-Roos
Marjon Jongsma
Irma Visser

Regio west: Annacarina Klein
Jannette Beenhakker
Annemarie Kleppe-Maurice
Bertha van der Vlies-Ebbers

Ondernemingsraad

Lucy Bosch
Peter Buijserd
Tsjitske Kok-Zondervan
Anja Oorebeek (voorzitter)
Jan Oosterink (secretaris)
Gellert Scholten
Hermien Teunissen

Beleidscommissie Adviesraad

mevr. M.E. Rosen Jacobson- van Dam
dhr. C. Jol, in oktober 2016 opgevolgd door dhr. Post
mevr. J. Keuning – van Dam
dhr. P. Witteveen

CIO-O

In deze commissie zijn de volgende kerken/geloofsgemeenschappen vertegenwoordigd:
de Remonstrantse Broederschap via drs. E.J. Hendriks, voorzitter
de Gereformeerde Gemeenten via dr. G. van der Hoek, secretaris/penningmeester
de Algemene Doopsgezinde Sociëteit via ds. M.G. de Vries
de Christelijke Gereformeerde Kerken via dhr. K. van Walsem
de Gereformeerde Kerken in Nederland (vrijgemaakt) via mevr. drs. A.E. H. van der Kolk
de Nederlands Gereformeerde Kerken via mevr. H. Tjalma-den Oudsten
de Oud-Katholieke Kerk in Nederland via dhr. J.V. Kinneging
de Protestantse Kerk in Nederland (PKN) via ds. L.M. Bal
de Vrijzinnige Geloofsgemeenschap NPB via drs. L. Jansen
de Unie van Baptistengemeenten via dhr. A.P. Driesprong
de ABC gemeenten, er is nog geen opvolger voorgedragen
de RK Bisschoppenconferentie via drs. L.F.M van Oers,

Bestuur DC GVO en HVO

dr. J.P. de Vries, onafhankelijk voorzitter
ds. L.M. Bal, Protestants Centrum GVO
dhr. N. Stuij, HVO
dhr. D. Wienen, RK Centrum GVO
drs. M. Vorthoren, SPIOR
dr. D. Ganzevoort, Hindoeraad Nederland

8. Lijst van afkortingen

APS	Algemeen Pedagogisch Studiecentrum (bureau waar het DC GVO en HVO is gevestigd)
BOOR	Bestuur Openbaar Onderwijs Rotterdam
BIO (Wet BIO)	Wet op Beroepen In het Onderwijs
CAO	Collectieve Arbeidsovereenkomst
CBOO	Contactorgaan Bevordering Openbaar Onderwijs
CIO-O	Contact in Overheidszaken, afdeling Onderwijs (gezamenlijke kerken)
DC GVO en HVO	Dienstencentrum Godsdienstig en Humanistisch Vormingsonderwijs
GVO	Godsdienstig Vormingsonderwijs
HGJB	Hervormd-Gereformeerde Jeugdbond
HVO Primair	Humanistisch Vormingsonderwijs
HIVO	Hindoeïstisch Vormingsonderwijs
HR/HRM	Human Resource (Management)
IKOS	Interkerkelijk Overleg in Schoolzaken
IGO	Islamitisch Godsdienstig Vormingsonderwijs
JOP	JeugdOrganisatie Protestantse Kerk
LEVON	Levensbeschouwelijk Onderwijs
Ministerie OCW	Ministerie voor Onderwijs Cultuur en Wetenschappen
NHL	Noordelijke Hogeschool Leeuwarden
NPB	Nederlandse Protestanten Bond
PABO/GL	Pedagogische Academie voor het Basisonderwijs / Godsdienst Leraar
PDCA Cyclus	Plan, Do, Check, Act (Management cyclus)
PE	Permanente Educatie
PKN	Protestantse Kerk in Nederland
RK GVO	Rooms Katholiek Godsdienstig Vormingsonderwijs
OR	Ondernemingsraad
SPIOR	Stichting Platform Islamitische Organisaties Rotterdam (Islamitisch GVO)
VOO	Vereniging voor Openbaar Onderwijs (ouderorganisatie)
VOS/ABB	Vereniging van Openbare Scholen/Algemene Besturenbond (schoolbesturen)

Betrokken

Betrouwbaar

Betekenisvol